GUDDIGA MADAXABANNAN EE DOORASHOOYINKA QARANKA

Jamuuriyada Federaalka Soomaaliya

HAGAHA DIIWAANGELINTA XISBIYADA SIYAASADEED

Muqdisho, Soomaaliya

2018

HAGAHA DIIWAANGELINTA XISBIYADA SIYAASADEED

Hordhac ...5

1. Hawlaha Diiwaangeliyaha ...6
1.1. Codsiga Diiwaangalinta ...6

2. Diiwaangalinta Kumeelgaarka ah ...7
2.1 Shuruudaha iyo habraacooda lagu samaynayo codsiga diiwaangalinta kumeelgaarka ...7
2.2 Buuxinta Foomka ...7
2.3 Diidmada diiwaangalinta ...7
2.4 Nuqulka lifaaqyada foomka diiwaangalinta kumeelgaarka ah ...8
2.5 Shahaadada Diiwaangalinta Kumeelgaarka ah ...11

3. Faa'iidooyinka Diiwaangalinta Kumeelgaarka ah ...12
3.1 Jadwalka Hubinta Dastuurka Xisbiga Siyaasadeed ...13

4. Diiwaangalinta Rasmiga ah ...16
4.1 Codsiga Diiwaangalinta Rasmiga ah ...16
4.2 Shuruudaha Diiwaangalinta Rasmiga ah ...16
4.3 Macluumad ku Saabsan Codsiga Diiwaangalinta rasmiga ah ...18
4.4 Shahaadada diiwaangalinta rasmiga ah ...19
4.5 Faa'idooyinka shahaadada rasmiga Xisbi siyaasadeed ...19

5. Diiwaan Ka Saaridda Xisbiga ...20
5.1 Ka Saarista Diiwaanka ...21
5.2 Wargelin Waxka-Beddelid ...22

Hordhac

Tilmaan bixiyahan waa mid soo koobaya shuruudaha diiwaangalinta xisbiyada siyaasadda. Tilmaan-bixiyahan maahan mid utaagan beddelka dastuurka kumeelgaarka ah iyo sharciga xisbiyada siyaasadeed. Dastuurka kumeelgaarka ee Soomaaliya iyo sharciga xisbiyada siyaasadda waxay qeexayaan shuruudo & waajibaad dhameystiran oo laga doonayo xisbiyada isdiiwaangalinaya iyo kuwa diiwaangashan.

Xisbi siyaasadeedka dimoqraadiga ahi waa hay'ad ay ka wada muuqdaan qeybaha kala duwan ee bulshada lehna isla xisaabtan dhab ah, soo bandhigaysa qorsheyaal kala duwan oo siyaasadeed, musharraxiin ka qeybgaleysa doorashooyinka guud, kana qeybqaadaneysa dhismaha xukuumadda ama mid mucaarad ku ah.

Dad ama ururro isu tagay ma noqon karaan xisbi siyaasadeed haddii aaney u diiwaangashaneyn si waafaqsan sharcigan iyo dastuurka qodobkiisa 22-aad. Ururro ama dad isu tagay si ay u abuuraan xisbi siyaasadeed waxay codsan karaan diiwaangelin kumeel-gaar ah.

1. Hawlaha Diiwaangeliyaha

Sida uu qeexayo Qodobka 30aad ee xeerka xisbiyada; hawlaha xafiiska diiwangeliyaha waxay noqonayaan:-

1. Diiwaangelin, hagid, u kuurgelid, kormeerid iyo baaridda ay ku hubinayaan in xisbiyada siyaasaddu dhowrayaan kuna dhaqmayaan sharcigan.
2. Maammulidda sunduuqa xisbiyada.
3. Xaqiijinta faafinta xisaab sannadeedka la hanti-dhowray ee xisbiyada.
4. Hubinta iyo shaacinta diiwaanka xubnaha xisbiga.
5. Kaydinta diiwaanka Xisbiyada iyo astaaamahooda.
6. Xaqiijinta in qof uusan ka mid ahayn hal xisbi ka badan, haddii ay muuqatana in qofkaasi u diiwaangashan yahay hal xisbi ka badan, diiwaangeliyuhu wuxuu qoraal ku wargelinayaa xisbiyada uu u diiwaangashan yahay, farayaana inay sharciga waafajiyaan muddo shan iyo toban beri (15) gudahood ah.
7. Hubiyo xaqiijiyana inaan qofna lagu qori karin diiwaan xisbi lana sharrixi karin isagoo/iyadoo aan oggolaansho laga helin, xisbiga falkaas lagu helana wuxuu mutaystay dembi.
8. Hubiyo, xaqiijiyo, kormeero magacaabista musharraxiinta xisbiga gudihiisa doorashada u tartamaya inay waafaqsan tahay shuruucda u degsan xisbiga.
9. Baaro cabashooyinka soo gaara isagoo adeegsanaya si waafaqsan sharcigan.
10. Qabto shaqo kasta oo kale ee sharcigani ama shuruucda kale ee dalka u jideynayaan ama awood u siinayaan.

1.1. Codsiga Diiwaangalinta

Ujeeddada diiwaangalinta waa in dad ama urruro isu tagay ay codsadaan diiwaangalin si ay u helaan sharciyad ay ku gaaraan arimahooda siyaasiga ah. Si ay u helaan diiwaangalin waxay codsi diiwaangalin gaynayaan xafiiska diiwaangalinta xisbiyada si waafaqsan sharciga. Diiwaangalinta Xisbiyada siyaasadda waxay maraysaa labo marxaladood oo kala ah:

- **Diiwaangalinta kumeelgaarka ah**
- **Diiwaangalinta rasmiga ah**

2. Diiwaangalinta Kumeelgaarka ah

Qodobka 5aad ee sharciga xisbiyada siyaasadda ayaa qeexaya macluumaadka lagu soo qorayo codsiga diiwaangalinta kumeelgaarka ah. Codsiga diiwaangalinta iyo xiriirka xafiiska diiwaangalinta waa in loo magacaabaa qof xirfadiisu dhameystirantahay si ay u fududaato howlaha xisbiga kaga xiran xafiiska iyo tan xafiiska kaga xiran xisbigu. Dokumintiyada kabaxaya xarumaha/xafiisyada xisbiyada waxaa saxiixi kara oo kaliya saraakiisha idman ee xisbigu wakiishay. Iyadoo laraacayo sharciga xisbiyada GMDQ waxaa uu soo saaray foomam lagu fududeynayo codsiga diiwaangalinta.

2.1 Shuruudaha iyo habraacooda lagu samaynayo codsiga diiwaangalinta kumeelgaarka:

Shuruudahan waxay u qaybsamaan sidan:

1. Buuxinta Foomka
2. Lifaaq Nuqul

2.2 Buuxinta Foomka

Si'aad u codsato diiwaangalinta kumeelgaarka ah ee xisbi siyaasadeed, adigoo isticmaalaya foomka diiwaangalinta kumeelgaarka ah waa in aad u gudbisaa magaca xisbiga siyaasadeed iyo magaca oo lasoo gaabiyay. Foomka waxaa kaloo lagu soo buuxinayaa calaamadda rasmiga ah ee xisbigu yeelanayo, calanka xisbiga, macluumaadka aas-aasayaasha iyo golaha fulinta.

2.3 Diidmada diiwaangalinta

Diiwaangaliyaha wuxuu diidi karaa diiwaangalinta xisbiga hadii Magaca xisbiga ama isagoo lasoo gaabiyay:

1. U ekaado xisbi horay loo diiwaangaliyay
2. Kamuuqato anshaxdaro ama xadgudub
3. Kabato 60 xaraf
4. Magaca oo lasoo gaabiyay kabato 8 xaraf iyo

5. In lagu diiwaangaliyay sharci kale oo dalka uyaala

Macluumaadka lagu garankaro aas-aasayaasha waa in foomka lagu buuxiyaa sida:

1. Magaca oo afaran
2. Magaca Hooyada
3. Jinsiga *(Gender)*
4. Taariikhda dhalashada
5. Gobolka uu ka soo jeedo
6 Mobile
7. E-mail
8. Saxiixa

Sidoo kale macluumaadka lagu garankaro golaha fulinta ayaa lagu buuxinayaa foomka:

1. Magaca oo afaran
2. Magaca Hooyada
3. Jinsiga
4. Taariikhda Dhalashada
5. Gobolka uu kasoo Jeedo
6. Xilka & Muddada Xil-haynta
7. Mobile iyo E-mail
8. Saxiixa

Bogagga 22aad iyo 23aad ee foomka codsiga diiwaangalinta kumeelgaarka ah waxay kuu tilmaamayaan Nuqulada lagu soo lifaaqayo iyo saraakiisha idman ee saxiixaya dukumintiyada.

2.4 Nuqulka lifaaqyada foomka diiwaangalinta kumeelgaarka ah

1. Maxdar qoraalka kulankii ugu horeeyay oo ay yeesheen xubnaha xisbiga asaasay oo saxiixan;
2. Magaca & Saxiixa aas-aasayaasha xisbiga waxaa soo xaqiijinaya

Nootaayo *(Notary)*

3. Lifaaq nuqul dastuurka xisbiga siyaasadeed sida kuxusan qeybta 9aad ee sharcigan;
   a) Nuqulka dastuurka waa in uu waafaqsanyahay jadwalka 2aad ee sharciga xisbiyada.
   b) Jadwalka waxaa uu qeexayaa macluumaadka laga rabo in ay ku jiraan dastuurka xisbiga sida:-
      i. Magaca xisbiga siyasadeed iyo sida loo soo gabiyay, Astanta, calaamadda iyo midabka xisbiga.
      ii. Ujeedooyinka xisbiga iyo Aragti si cad loo qeexay, oo muujinaysa himilada, mabaadi'da iyo qiyamka xisbiga hageya.
      iii. Goobta iyo Cinwaanka sanduuqa boostada ee xafiisyada u diwaan gashan.
      iv. Waxyaabaha looga baahan yahay xubinta.
      v. Macluumaadka looga baahan yahay golaha fulinta xisbigu.
      vi. Guntanka, Joogtaynta kulamada iyo Awoodda go'aan gaarista.
      vii. Taxanaha qaab dhismeedka mamulka xisbiga iyo hanaanka ay tahay in loo diyaariyo.
      viii. Tilaabooyinka anshax marinta ee laga qaadayo xubin ama sarkaal xisbi siyaasadeed.
      ix. Saxeexayaasha xisbiga *(saraakiisha idman ee xisbigu)*.
      x. Dokumeentiyada siyaasadeed ee xisbigu soo saari doono.
      xi. Siyaasadaha iyo hab-raaca maareynta hantida xisbigu.
      xii. Muujinta Qodobada la raacayo marka wax laga bedelayo magaca, dastuurka iyo shuruucda Xisbigasiyaasadeed.
      xiii. Xeerka iyo habraaca la raacayo marka xisbi mid kale ama kuwo kale la midoobayo.
      xiv. Qodobada Xeerka ee tilmaamaya qaabka loo marayo

marka la baabi'nayo xisbi siyaasadeed ama laamihiisa.

xv. Habka xallinta khilafaadka xisbiga gudahiisa.

xvi. Ilaalinta xuquuqda iyo ku dhaqanka demoqoraadiyadda si loo hubiyo ka qeybgelinta haweenka, dadka laga tirada badanyahay iyo kuwa la hayb sooco dhammaan hawlaha xisbiga.

Sharaxaad dheeraad ah waxaad ka heli kartaa jadwalka saaran dhamaadka diiwaangalinta kumeelgaarka ah.

4. Ballan qaad sugaya dhowrista iyo ku-dhaqanka sharcigan iyo habdhaqanka lagu xusay jadwalka koowaad ee isla sharcigan;
5. Qoraal caddeynaya hab ka xisbigu u xallinayo khilaafaadkiisa gudaha oo la waafajiyay jadwalka 8aad ee sharcigan;
6. Khidmada diiwaangelinta kumeel-gaarka oo ah lacag 10 malyan Sh.So. Oo u dhiganta shanboqol ($500); *(xisaabta socota 1347 Bankiga Dhexe Soomaaliya)*
7. Codsi ku qoran warqad leh astaanta rasmiga ee xisbiga;

   Xafiiska diiwaangalinta xisbiyada waxaa loo ogolyahay ugu yaraan afar (4) todobaad in uu hubiyo codsiga diiwaangalinta xisbiyada, Waxayna kalayihiin sidan:

   a) Labo (2) toddobaad hubinta diiwaanka in uu waafaqay habraaca sharci, iyadoo lagu wargalinayo xisbiga haddii ay jiraan wax looga baahanyahay muddadaa gudaheeda.
   b) Hal (1) toddobaad oo ay tahay in la faafiyo magaca, sumadda, calanka & magaca oo lasoo gaabiyay.
   c) Hal (1) todobaad bixinta shahaadada

Haddii ay jiraan caqabado haysta xafiiska diiwaangaliyaha ama ay jiraan waxyaabo qabyo ah oo laga kulmay xiliga hubinta dokumentiga codsiga diiwaangalinta xisbiga, waxaa la kordhinkaraa xiliga hubinta codsiga diiwaangalinta. Muddada la kordhiyay waa in lagu wargaliyaa xisbigu.

2.5 Shahaadada Diiwaangalinta Kumeelgaarka ah

Marka uu diiwaangaliyaha xaqiijiyo in codsiga diiwaangalinta kumeelgaarka ee xisbiga ay dhameystirantahay, waxaa uu diiwaangaliyuhu ku bixindoonaa shahaadada diiwaangalinta kumeelgaarka ah muddo soddon (30) maalmood oo kabilaabaneysa maalintii laqabtay codsiga.

Haddii codsiga xisbigu u qalmin in lagu diiwaangaliyo, diiwaangaliyaha waxaa uu xisbiga si gaar ah ugu tilmaamayaa waxyaalaha qabyada ka ah ee uu soo dhameystirayo. Macluumaadka xisbiyada loo diiwaangaliyay si kumeelgaar ah waxaa lagu kaydindoonaa, Nidaamka kaydinta Diiwaanka Xisbiyada Siyaasadeed.

3. Faa'iidooyinka Diiwaangalinta Kumeelgaarka ah

Xisbiga siyaasadeed ee u diiwaangashan si kumeelgaar ah, waxaa uu siinayaa sharciga in:

1. Shirar ku qabsankaro meel kasta oo kamid ah Soomaaliya, si uu ugu soo bandhigo dadweynaha afkaartiisa siyaaasadeed, baarnaamijyadiisa iyo weliba helitaanka iyo diiwaangelinta xubno cusub oo kusoo biira.
2. Xubnaha xisbigu ay shirar ku qabsan karaan dalka dibadiisa si waafaqsan sharciga.
3. In hay'adaha ammaanku sugaan nabad-gelyada goobaha xisbigu shirarka ku qabsanayo.
4. Inay dawladdu si siman u siiso xisbiyada siyaasadeed, waqti isle'eg oo ay barnaamijyadooda uga baahiyaan warbaaahinta qaranka *(sida radiyaha, talefishinka, wargeysyada iwm)*.
5. Uu ka furankaro xafiisyo dhamaan gobolada dalka.
6. Qabsanayaa kulamo uu ku diiwaangalinayo toban kun qof (10,000) oo codbixiyeyaal ah, ugu yaraan kalabar gobolada dalka.

Xisbi siyaasadeed oo diiwaangelin kumeel-gaarka ah haysta xaq uma laha inuu abaabulo kulan dadweyne la xiriira doorashooyin ama inuu soo jeediyo ama u oleleeyo musharrax si loo doorto waqtiga doorashooyinka.

3.1 Jadwalka Hubinta Dastuurka Xisbiga Siyaasadeed

Sida uu qeexayo Jadwalka 2aad ee sharciga xisbiyada siyaasadda, Qeybaha uu ka koobanyahay dastuurka xisbiga waa:

Waxaa laga hubindoonaa dastuurka xisbiga:

1. Magaca xisbiga siyasadeed iyo sida loo soo gabiyay.
2. Astanta, calaamadda iyo midabka xisbiga.
3. Ujeedooyinka xisbiga.
4. Aragti si cad lo qeexay, oo muujinaysa himilada, mabaad'ida iyo qiyamka xisbiga hageya
5. Goobta iyo Cinwaanka sanduuqa boostada ee xafiisyada u diwaan gashan.
6. Waxyaabaha looga baahan yahay xubinta waa:-
   a) Buuxinta Shuruudaha xubin lagu noqon karo.
   b) Bixinta lacagta xubin kaga noqoshada xisbiga.
   c) Shuruudaha iska casilida xubinimada xisbiga ama waayista xubinimada xisbiga;
   d) Xuquuqda iyo waajibadka xubnaha xisbiga.
   e) Macluumaadka lagu aqoonsanaayo xubinta sida magaca oo saddexan, da'da, goobta dhalashada, Gobolka, Degmada, jinsiga, oo dhamaantoodod loo baahan yahay in ay diiwaanka ku qornaadaan.
   f) Habraaca loo adeegsanayo kulan sanadeedka guud, iyo kulamada waqtiyaysan ee heerarka kala duwan sida kulamada heer degmo, gobol, dowlad goboleed iyo heer qaran.
7. Macluumaadka looga baahan yahay golaha fulinta xisbiga si diiwaanka lagu qoro: –
   a) Magaca golaha fulinta xisbiga.
   b) Buuxinta shuruudaha doorashada guddiga fulinta iyo qaabka ku haboon oo loo marayo.
   c) Jagada, magaca xilka, iyo shaqada laga qabanayo xafiska iyo mudada xilka.
   d) Xuquqda iyo waajibaadka xubnaha guddiga fulinta.

e) Hab-raaca doorashada xubnaha guddiga fulinta, Guddi hoosaadyada u xilsaran hawlaha kala duwan, unugyada laamaha, iyo cawiyayaasha.

f) Hagaha golaha fulinta, gudiyada, unugyada iyo cawiyayaashoodu raacayaan marka ay fulinayaan hawlahooda.

g) Guntanka kulamadda, Joogtaynta kulamada,

h) Awooda go'aan garista.

i) Tilmaamaha sida shirarku u dhacayaan, hab-raaca isugu yeeridda kulanka, habka la raacayo inta uu shirku socdo iyo hadal qoraalka shirka iyo in si rasmi loo muujiyo go'aanada shirka lagu gaaro iyadoo la muujinayo goobta shirka ka dhacay, waqtiga uu dhacay iyo xubnihii ka soo qeygalay.

8. Taxanaha qaab dhismeedka mamulka xisbiga iyo hanaanka ay tahay in loo diyariyo waxaa ka mid ah:
   a) Xogta shaqalaha iyo shuruudaha shaqaleynta.
   b) Cududa hawlwadeenada, diyaarinta qoraalada la xiriira maaliyadda iyo xisab xir la ansixiyay.
   c) Laamaha xisbiga ee gobol kasta.
9. Tilaabooyinka anshax marinta ee laga qaadayo xubin ama sarkaal xisbi siyaasadeed waxaa ka mid ah:
   a) Qaabka iyo hab-raaca tilaabooyinka anshax marinta.
   b) Falalka mudan anshax marin iyo sababaha.
   c) Shuruudaha kala duwan ee anshax marinta.
   d) Iyo saamaynta anshax marin kasta ku yeelan karto heer qaran iyo heer gobolba.
10. Saraakiisha idman ayaa u saxiixaya xisbiga: –
   a) Dukumiintiyada lagu wareejinayo xafiiska diiwaangeliyaha sida Diiwaanka xubnaha, warbixinada, heshiiska la midowga xisbi ama xisbiyo kale iyo isbahaysi kasta oo siyaasadeed.
   b) Maaliyadda iyo xisaabaadka bangiga ee xisbiga.

c) Xisaab xir sanadeedka iyo dhaqdhaqaaqa lacageed ee xisbiga.

d) Warbaxin ama dokumiinti kasta ee uu xisbiga ku waajibinaayo sharcigan ama shuruucda kale ee dalka.

e) Shahaadada magacabis kasta ama doorasho xubin ka mid ah xisbiga.

11. Dokumeentiyada siyaasadeed ee xisbigu soo saari doono kuna shaqeyn doono oo ay ka muuqato qaabka iyo hab-raaca loo soo saarayo dokumentigaas, iyo sida loo meelmarin doono ama loo hireglin doono.
12. Siyaasadaha iyo hab-raaca maareynta hantida, ilaalinta, maalgelinta dhaqaale, hantida xisbiga, iyo tilmaamista shaqsiyaadka mas'uulka ka ah
13. Muujinta Qodobada la raacayo marka wax laga bedelayo magaca, dastuurka iyo shuruucda xisbiga
14. Xeerka iyo habraaca la raacayo marka xisbi mid kale ama kuwo kale la midoobayo waxaa ka mid ah:
    a. Xaaladaha iyo shuruudaha midowga.
    b. Hab-raaca iyo tilmaamida midowga ay waajib tahay in laga ansaxiyo kulan sanadeedka guud ee xisbiga.
15. Qodobada Xeerka ee tilmaamaya qaabka loo marayo marka la baabi'nayo xisbi siyaasadeed ama laamihiisa waxaa ka mid ah: –
    a) Qodobada la xiriira ilaalinta iyo meel ku ogaanshaha hantida xisbiga.
    b) Qaabka iyo hab-raaca loo baabi'inayo xisbiga ama laamihiisa mid ka mid ah.
16. Habka xallinta khilafaadka xisbiga gudahiisa.
17. Ilaalinta xuquuqda iyo ku dhaqanka demoqoraadiyadda si loo hubiyo ka qeybgelinta haweenka, dadka laga tirada badanyahay iyo kuwa la hayb sooco dhammaan hawlaha xisbiga.
18. Qaabka loo hirgelinaayo muhiimadaha/qiyamka dadka soomaaliyeed iyo mabaa'diida maaamul wanaaga ee lagu tilmaamay dastuurka Qaranka.

4. Diiwaangalinta Rasmiga ah

Sida uu qeexayo sharciga xisbiyada siyaasada, majiro xisbi diiwaangalintiisu ka bilaabaneysa diiwaangalinta rasmiga ah, codsiga hore wuxuu noqonayaa diiwaangalin kumeelgaar ah. Xisbiga buuxiya shuruudaha ku qoran qodobka 2aad iyo qodobka 6aad ee sharciga xisbiyada, wuxuu diiwaangaliyuhu kusiinayaa xisbiga shahaadada rasmiga ah muddo dhan soddon (30) maalmood waxaa meesha kabaxaya shahaadadii kumeelgaarka ahayd iyadoo ay u dhameystirmayaan dhamaan xuquuqdiisa xisbinimo.

4.1 Codsiga Diiwaangalinta Rasmiga ah

Codsiga diiwaangalinta rasmiga ah waa in loo isticmaalaa foom uu bixiyay xafiiska diiwaangalinta xisbiyada, waana in ay saxiixaan saraakiisha idman ee sida kumeelgaarka ah horay loogu diiwaangaliyay.

4.2 Shuruudaha Diiwaangalinta Rasmiga ah

Xisbi siyaasadeed soo codsanayo diiwaangalin rasmi ah waa in uu buuxiyaa shuruudahan:-

1. Codsiga diiwaangelinta rasmiga ah ee xisbiga waa inuu ahaadaa qoraal uu saxiixay guddoomiyaha xisbiga ama cidda uu u wakiisho.
2. Xisbi siyaasadeed si kumeel-gaar ah loo diiwaangeliyay, waxaa si rasmi ah loo diiwaangalin karaa markii: –
3. Tirada xubnaha saxiixayaashiisa dhan yihiin ugu yaraan toban Kun qof (10,000) oo codbixiyeyaal ah kana diiwaangashan ugu yaraan sagaal ka mid ah 18kii gobol ee horay u jiray 1991-kii, taas oo waafaqsan qodobka 49aad, faq (1) ee dastuurka kumeel-gaar ah.
4. Xubnaha lagu sheegay faq (a) ee qodobkan waa in ay ka muuqdaan gobollada, beelaha, isu dheellitirnaanta jinsiga, matalaada dadka laga tirada badan yahay iyo kooxaha la hayb sooco.

5. Golaha fulinta ee xisbiga waa in ay ka muuqataa isku dheellitirnaanta gobollada, beelaha, jinsiga, dadka laga tirada badan yahay iyo kooxaha la hayb sooco si waafaqsan qodobka 11-aad ee dastuurka federaalka ah iyo Qodobka 4 (2) ee sharcigaan.
6. Waa in la muujiyaa in xubnaha golaha fulinta in ay buuxiyeen mid la mid ah shuruudaha ku xusan qodobka 58aad ee dastuurka kumeel-gaarka.
7. Xisbiga siyaasadeed ama ururrada waa in aanay noqon kuwa ka soo horjeeda shareecada islaamka, sidoo kale waa inaysan adeegsan ereyo gaf iyo xadgudub ku ah xisbiyada kale iyo maammulladooda.
8. Waa in uu u soo gudbiyaa xafiiska madaxa bannaan ee diiwaangeliyaha: - Magacyada, cinwaannada, calaamaddaha gaarka ah ee qof lagu aqoonsan karo iyo xilliga xubin kasta ka mid noqotay xisbiga, Meesha ay ku yaallaan xafiiska dhexe iyo laamaha xisbiga, cinwaannadooda, talefoonnadooda iyo emaillada- lagala xiriiri karo, Baaqa guud iyo dastuurka xisbiga oo waafaqsan jadwallada 3 iyo 4 iyo xeer hoosaadka doorashooyinka iyo magacaabista xisbiga dhexdiisa.
9. Waa in ay leeyihiin nidaam dhammaystiran, faahfaahsan oo ay ku xalliyaan khilaafka xisbiga iyagoo Tixraacaya kuna dhaqmaya jadwalka 8aad ee sharcigan iyo xeerarka u degsan xisbiga gudihiisa.
10. Waa Inuu bixiyo khidmadda diiwaangelinta lacag dhan 20 malyan oo Sh.So. oo u dhiganta Kun ($1000) oouu qabtay xafiiska diiwaangeliyaha.
11. Xisbiga buuxiya shuruudaha diiwaangelinta ee ku xusan faqradda 2aad ee sharcigan 30 maalmoodgudahood, diiwaangeliyuhu wuxuu ku siinayaa shahaado diiwaangelin rasmi ah, waxaana meesha ka baxeysa shahaadadii kumeel-gaarka

4.3 Macluumad ku Saabsan Codsiga Diiwaangalinta rasmiga ah: -

No	Warbixinta macluumaadka	Kumuuji Calaamadaha sax iyo khalad	Magaca dukumintiga
1	Khidmadda codsiga diiwaangalinta oo aan lasoo celinayn		
2	Tirada xubnaha saxiixayaashiisa tobanka kun qof (10,000) oo codbixiyeyaasha ah, saraakiisha idman, golaha fulinta iyo shaqaalaha xisbigu waa in ay ugu yaraan ka yimaadaan kala bar gobolada dalka, mas'uuliyadda xaqiijinta shuruudan waxaa lahaandoona xubno katirsan GMDQ.		
3	Lifaaq nuqul cadeynaya in xubnaha tiradoodu dhantahay tobanka kun (10,000), in ay ugu yaraan ka diiwaangashany-ihiin kabadan kala bar gobolada dalka.		
4	Liiska magacyada xubnaha golaha fulinta iyo nuqul lifaaq ah oo cadeynaya in ay dhamaystirantahay matalaaadda in kabadan kala badh gobolada dalka, dumarka, dadka laga tirade badanyahay iyo kuwa laheybsooco.		
5	Haddii uusan si kale u dhigin sharciga xisbiga, maamulka iyo maareeynta xisbigu waxaa ka mas'uul ah xoghayaha guud ee xisbigu.		
6	Si cad in loo qeexo doorka haweenka, dadka laga tirade badanyahay iyo kuwa laheybsooco.		
7	Liiska magacyada, aqoonsiga gaarka ah ee dhamaan xubna-ha xisbiga		
8	Goobta iyo cinwaanada laamaha gobolada iyo dagmooyinka.		
9	Xarumaha gobolada ee u diiwaangashan xisbiga waa in caddeyn lataabankaro laga helaa sida aqoonsiga guriga had-dii uu xisbiga leeyahay, heshiiska kirada haddii uu kireyste yahay iyo habka xiriir loola sameynkaro waqti kasta.Xarunta dhexe iyo		
10	Nuqul habdhaqanka xisbiga ee lagu tilmaamay jadwalka 1aad ee sharciga xisbiyada.		

4.4 Shahaadada diiwaangalinta rasmiga ah

Xisbi siyaasadeed wuxuu diiwaangalinta rasmiga ah qaadanayaa taariikhda ku qoran shahaadada qaatay kamuuqata (maalinta, bisha iyo sanadka)

4.5 Faa'idooyinka shahaadada rasmiga Xisbi siyaasadeed

Xisbi siyaasadeedqaata shahaadada diiwaangalinta rasmiga ah wuxuu heli doonaa xuquuqaha soo socda:-

1. Maalgalinta sanduuqa xisbiyada siyaasadeed
2. Saxaafadda in uu mariyo barnaamijkiisa siyaasadeed
3. Soo-jeedinta qabashada kulamada xubnaha iyo saraakiisha xisbiga
4. Ka qaybqaadashada kulamada siyaasadeed ee xisbiyada dalka
5. Wargalinta shaqsiyaadka iyo ururada maxaliga ah in ay xisbiga taageeraan

5. Diiwaan Ka Saaridda Xisbiga

Sida uu qeexayo Qodobka 19aad ee xeerka xisbiyada

1. Xafiiska diiwaangeliyuhu wuxuu liiska diiwaanka ka saarayaa xisbi siyaasadeed haddii:
   a) Uu khilaafo qod3aad ee sharcigan ama uu ku xad -gudbo mabaadi'da asaasiga ah ee dastuurka kumeel- gaarka ah ee dawladda federaalka Soomaaliya.
   b) Uu dhiirrigelin waayo ama horumarin waayo magacaabid xor ah oo caddaalad ku saleysan oo la xiriirta musharrixiinta xisbiga ee doonaya in ay tartan doorasho galaan.
   c) Uu u hoggaansami waayo sharciga la xiriira magacaabista musharrixiinta.
   d) Uu xurmeyn waayo qiyamka qaranka iyo mabaadi'da asaasiga ah ee dastuurka kumeel-gaarka ah ee dawladda federaalka Soomaaliya.
   e) Laga helo qaabka diiwaangelintiisa madmadow iyo gafaf sharciga ka hor imanaya.
   f) Ay abuuraan ama ka qaybqaataan xadgudub ka hor imanaya sharciga doorashooyinka.
   g) Ay ku dhaqmaan si ka soo horjeedda qodobka 26-aad ee sharcigan.
2. Xafiiska diiwaangeliyuhu inta aanu diiwaanka ka saarin xisbi siyaasadeed, wuxuu marka hore:
   a) Qoraal ku wargelinayaa xisbiga arrimaha gaarka ah ee lagu xadgudbay.
   b) Xisbiga lagu wargelinayaa qoraal ahaan in liiska diiwaanka laga saarayo.
   c) Xisbiga farayaa tallaabooyinka lagu saxayo xadgudubka soddon (30) maalmood gudahood ama haddii kale waa inay keenaan sababaha ay ugu malaynayaan in aan diiwaanka looga saari karin.
   d) Haddii ay u muuqato in fal-dembiyeed la galay arrinta waxaa lagu wareejinayaa maxkamadda awoodda u leh.

3. Xafiiska diiwaangeliyaha wuxuu laalayaa diiwaan gelinta xisbi siyaasadeed inta xisbiga uu saxayo xadgudubka ku xusan faq 2aad ee qodobkan.
4. Xisbiga la laalay diiwaangelintiisa sida ku cad faq 2aad iyo 3aad ee qodobkan wuxuu luminayaa xuquuqda iyo faa' iidooyinka lagu caddeeyay qod15aad ee sharcigan, madaxdiisuna kama bixi karaan xisbigaas isla markaana kama mid noqon karaan iska mana isku sharxi karaan xisbi kale.
5. Xafiiska diiwaangeliyuhu wuxuu liiska diiwaanka ka saarayaa xisbiga ku guuldarreysta saxidda xad- gudubyadii loo soo jeediyey muddadii la siiyey gudaheeda una hoggaansami waaya sharciga iyo tilmaamaha xafiiska diiwaangeliyaha sida ku cad faq2aad iyo 3aad ee qodobkan.
6. Xafiiska diiwaangeliyuhu wuxuu liiska diiwaanka ka saarayaa xisbi kasta ee dalka laga mamnuucay ama laga xaaraantimeeyey iyadoo loo cuskanaayo shuruucda dalka.

5.1 Ka Saarista Diiwaanka

Saameynta Ay Yeelanayso Ka Saarista Diiwaanka Sida uu qeexayo Qodobka 20aad ee xeerka xisbiyada

1. Haddii xisbi siyaasadeed diiwaanka laga saaro sida ku cad sharcigan qofna looma oggola:
   a) Inuu isugu yeero kulan xubnaha ama hawlwadeennada xisbiga waxaan ka ahayn ujeeddo ah inay kala diraan xisbiga ama ka doodaan sababaha ay ku diiddan yihiin diiwaan ka-saaridda.
   b) Inuu ka qaybgalo kulan, wakiilna kuma diri karo magaca xisbiga, isagoo ah xubin ama hawlwadeen metalaya xisbiga.
   c) Inuu faafiyo wargelin ama xayaysiin la xiriirta xisbiga waxaan ka ahayn ujeeddooyin kulamadda ku xusan xarafka (a) ee isla qodobkan.
   d) Inuu casumo dad inay taageeraan xisbiga.

e) Inuu bixiyo deeq ama deyn lagu maalgelinayo ama looga faa'iideynayo xisbiga iyo inuu magaca xisbiga ku qaado deeq ama deyn.

f) Inuu deeq ama deyn siiyo xisbiyo kale iyo inuu isu taago musharrax xisbi kale si uu uga qeybgalo doorashada.

g) Inuu dammaanad qaado dhaqaale nooc kasta oo ay tahay.

2. Xisbiga diiwaanka laga saaray sida ku xusan qodobka (21) ee sharcigan, haddii uu leeyahay xubno loo doortay aqal baarlamaan (aqalka sare iyo golaha shacabka), xubnahaasi waxay sii ahaanayaan xubno inta ka harsan xilliga baarlamaanka iyagoo ah xubno madax bannaan.
3. Iyadoon loo eegayn faq 2aad ee qodobkan haddii diiwaan ka-saaridda xisbiga ay sababtay ficil ula kac ah uu u sameeyay xubin katirsan aqallada baarlamaanka, xubintaas waxay waayeysaa xubinnimada aqalka ay ka tirsan tahay.

5.2 Wargelin Waxka-Beddelid

Sida uu qeexayo Qodobka 18aad ee xeerka xisbiyada

1. Haddii xisbi diiwaangashan doonayo inuu wax ka beddelo ama dib u habayn ku sameeyo:
   a) Dastuurkiisa.
   b) Shuruucdiisa iyo xeerarkiisa.
   c) Darajada xil, magaca ama cinwaanka madaxda xisbiga.
   d) Magaca xisbiga, astaantiisa, halku dhegiisa ama midabkiisa lagu yaqaan.
   e) Cinwaannada iyo goobaha ay ku yaallaan xarunta dhexe ama xafiisyadiisa gobollada.

Xisbigu wuxuu ku wargelinayaa diiwaangeliyaha waxka-beddelka uu sameeyay, diiwaangeliyuhuna afar iyo toban maalmood (14) gudahood kadib markuu helo wargelinta wuxuu amrayaa in lagu faafiyo faafinta rasmiga ah waxka-beddelkaas.

2. Xisbigu waxka-beddelka uu ku sameeyo arrimaha ku xusan faq (1) ee qodobkan wuxuu ku faafinayaa warbaahinta.

3. Markay dhammaato soddonka (30) maalmood laga bilaabo taariikhda la faafiyay wargelinta sida ku cad faq 1aad, xisbigu markuu tixgeliyo talooyinka iyo soo jeedinta dadweynaha kadib sida ku xusan faq 1aad iyo 2aad wuxuu dhaqangelinayaa waxka-beddelkaas si waafaqsan dastuurka iyo shuruucda kale.

Jadwalka 2aad: Qeybaha Uu Ka Kooban Yahay Dastuurka Iyo Xeerarka Xisbiga Siyaasadeed:

1. Magaca xisbiga siyasadeed iyo sida loo soo gaabiyay.
2. Astanta, calaamadda iyo midabka xisbiga.
3. Ujeedooyinka xisbiga.
4. Aragti si cad lo qeexay, oo muujinaysa himilada, mabaad'ida iyo qiyamka xisbiga hageya
5. Goobta iyo Cinwaanka sanduuqa boostada ee xafiisyada u diwaan gashan.
6. Waxyaabaha looga baahan yahay xubinta waa:-
   a) Buuxinta Shuruudaha xubin lagu noqon karo.
   b) Bixinta lacagta xubin kaga noqoshada xisbiga.
   c) Shuruudaha iska casilida xubinimada xisbiga ama waayista xubinimada xisbiga;
   d) Xuquuqda iyo waajibadka xubnaha xisbiga.
   e) Macluumaadka lagu aqoonsanaayo xubinta sida magaca oo saddexan, da'da, goobta dhalashada, Gobolka, Degmada, jinsiga, oo dhamaantooda loo baahan yahay in ay diiwaanka ku qornaadaan.
   f) Habraaca loo adeegsanayo kulan sanadeedka guud, iyo kulamada waqtiyaysan ee heerarka kala duwan sida kulamada heer degmo, gobol, dowlad goboleed iyo heer qaran.
7. Macluumaadka looga baahan yahay golaha fulinta xisbiga si diiwaanka lagu qoro: –
   a) Magaca golaha fulinta xisbiga.
   b) Buuxinta shuruudaha doorashada guddiga fulinta iyo qaabka ku haboon oo loo marayo.

c) Jagada, magaca xilka, iyo shaqada laga qabanayo xafiska iyo mudada xilka.

d) Xuquqda iyo waajibaadka xubnaha guddiga fulinta.

e) Hab-raaca doorashada xubnaha guddiga fulinta, Guddi hoosaadyada u xilsaaran hawlaha kala duwan, unugyada laamaha, iyo cawiyayaasha.

f) Hagaha golaha fulinta, gudiyada, unugyada iyo cawiyayaashoodu raacayaan marka ay fulinayaan hawlahooda.

g) Guntanka kulamadda.

h) Joogtaynta kulamada.

i) Awooda go'aan garista.

j) Tilmaamaha sida shirarku u dhacayaan, hab-raaca isugu yeeridda kulanka, habka la raacayo inta uu shirku socdo iyo hadal qoraalka shirka iyo in si rasmi loo muujiyo go'aanada shirka lagu gaaro iyadoo la muujinayo goobta shirka ka dhacay, waqtiga uu dhacay iyo xubnihii ka soo qeybgalay.

8. Taxanaha qaab dhismeedka mamulka xisbiga iyo hanaanka ay tahay in loo diyaariyo waxaa ka mid ah:
   a) Xogta shaqaalaha iyo shuruudaha shaqaaleynta.
   b) Cududa hawlwadeenada, diyaarinta qoraalada la xiriira maaliyadda iyo xisaab xir la ansixiyay.
   c) Laamaha xisbiga ee gobol kasta.
9. Dhismaha laamaha xisbiga ku yeelanayo dalka gudihiisa iyo dibadiisa iyadoo la tilmaamayo dowrka iyo masuuliyadda laamahaas.
10. Qaab dhismeedka maaliyadeed iyo hanaanka waxaa kamid ah:
    a) Kaalinta iyo waajibaadka sarkaal kasta oo ka mid ah saraakiisha xisbiga, guddiga fulinta, ee la xiriira maliyadda xisbiga.
    b) Warbixin sanadeedka iyo xisaab xirka maaliyadda xisbiga siyaasaded iyo

c) Ujeedada loo isticmaalay dhaqaalaha iyo khaas ahaan waxyaabaha ka reeban in loo isticmaalo oo ay ka mid tahay in dhaqaalaha loo qaybiyo xubnaha xisbiga

11. Qaab dhismeedka guud iyo maamulka xisbiga oo ay kamid tahay qaab dismeedka gobollada iyo hanaanka hoggaanka fulinta, ee heer gobol iyo heer qaran.
12. Dhismaha iyo maamulidda aqalka Sare iyo Golaha Shacabka, baarlamaanada dowladaha xubnaha ka ah Dawladda Federaalka ee J.Soomaaliya iyo golayaasha degmooyinka.
13. Tilaabooyinka anshax marinta ee laga qaadayo xubin ama sarkaal xisbi siyaasadeed waxaa ka mid ah: –
    a) Qaabka iyo hab-raaca tilaabooyinka anshax marinta.
    b) Falalka mudan anshax marin iyo sababaha.
    c) Shuruudaha kala duwan ee anshax marinta.
    d) Iyo saamaynta anshax marin kasta ku yeelan karto heer qaran iyo heer gobolba.
14. Xubin ka mid ah xisbiga ama Dadweynaha kale, waxay xaq u leeyihiin in ay baaraan buugaagta iyo diiwaanka xubnaha xisbiga siyaasadeed.
15. Saraakiisha idman ayaa u saxiixaya xisbiga: –
    a) Dukumiintiyada lagu wareejinayo xafiiska diiwaangeliyaha sida Diiwaanka xubnaha, warbixinada, heshiiska la midowga xisbi ama xisbiyo kale iyo isbahaysi kasta oo siyaasadeed.
    b) Maaliyadda iyo xisaabaadka bangiga ee xisbiga.
    c) Xisaab xir sanadeedka iyo dhaqdhaqaaqa lacageed ee xisbiga.
    d) Warbixin ama dukumiinti kasta ee uu xisbiga ku waajibinaayo sharcigan ama shuruucda kale ee dalka.
    e) Shahaadada magacaabis kasta ama doorasho xubin ka mid ah xisbiga.
16. Dukumiintiyada siyaasadeed ee xisbigu soo saari doono kuna shaqeyn doono oo ay ka muuqato qaabka iyo hab-raaca loo soo saarayo dukumiintigaas, iyo sida loo meelmarin doono ama loo hireglin doono.

17. Dukumiintiyada siyaasadeed iyo joogtayntooda oo uu xisbigu soo saarayo, waxay noqon doonaan kuwa lagu muujiyay habka lagu soo saaray, lagu ansixiyay laguna faafiyay.
18. Siyaasadaha iyo hab-raaca maareynta hantida, ilaalinta, maalgelinta dhaqaale, hantida xisbiga, iyo tilmaamista shaqsiyaadka mas'uulka ka ah
19. Xeerarka iyo shuruucda Magacaabista xubnaha xisbiga uga qayb geliya doorashooyinka, iyo diyaarinta liiska u tartamayaasha xisbiga waqtiga doorashooyinka
20. Muujinta Qodobada la raacayo marka wax laga bedelayo magaca, dastuurka iyo shuruucda xisbiga siyaasadeed.
21. Xeerka iyo habraaca la raacayo marka xisbi mid kale ama kuwo kale la midoobayo waxaa ka mid ah: -
    a) Xaaladaha iyo shuruudaha midowga.
    b) Hab-raaca iyo tilmaamida midowga ay waajib tahay in laga ansaxiyo kulan sanadeedka guud ee xisbiga.
22. Qodobada Xeerka ee tilmaamaya qaabka loo marayo marka la baabi'inayo xisbi siyaasadeed ama laamihiisa waxaa ka mid ah:
    a) Qodobada la xiriira ilaalinta iyo meel ku ogaanshaha hantida xisbiga.
    b) Qaabka iyo hab-raaca loo baabi'inayo xisbiga ama laamihiisa mid ka mid ah.
23. Habka xallinta khilafaadka xisbiga gudihiisa.
24. Ilaalinta xuquuqda iyo ku dhaqanka demoqoraadiyadda si loo hubiyo ka qeybgelinta haweenka, dadka laga tirada badanyahay iyo kuwa la hayb sooco dhammaan hawlaha xisbiga.
25. Ku dhaqanka demoqoraadiyadda waa inay ka muuqataa dhowrista iyo adkaynta xuquuqda siyaasadeed ee aadanaha gaar ahaan haweenka.
26. Qaabka loo hirgelinaayo muhiimadaha/qiyamka dadka soomaaliyeed iyo mabaadi'da maaamul wanaaga ee lagu tilmaamay dastuurka Qaranka.